Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

EMN Eiropas migrācijas tīkls LATVIJA

PILSONĪBAS IEGŪŠANAS CEĻI TREŠO VALSTU PILSOŅIEM LATVIJĀ

Ziņojums par situāciju Latvijā

Rīga, 2020. gada jūlijs

Ar Eiropas Savienības Padomes 2008. gada 14. maija lēmumu Nr.2008/381/EK izveidots Eiropas migrācijas tīkls, kura mērķis ir pildīt Eiropas Kopienas un dalībvalstu institūciju informācijas vajadzības, sniedzot aktuālu, objektīvu, uzticamu un salīdzināmu informāciju par migrācijas un patvēruma jomu, tādā veidā atbalstot Eiropas Savienības politikas veidošanu minētajās jomās. Eiropas migrācijas tīklu izmanto arī, lai sabiedrībai nodrošinātu informāciju par šiem jautājumiem. Tīklu veido Eiropas Komisija un dalībvalstu nozīmēti kontaktpunkti. Katrs kontaktpunkts izveido valsts migrācijas tīklu.

Kontaktpunkts sagatavo izpētes darbus, kuru tēmas ir noteiktas attiecīgā gada darba programmā. Izpētes darbu tēmas ir saistītas ar trešo valstu pilsoņu migrācijas jomu.

Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkts ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.

Kontakti:

Čiekurkalna 1.līnija 1, k-3,

Rīga, Latvija, LV-1026

Tālrunis: +371 67219492

E-pasts: emn@pmlp.gov.lv

Tīmeklis: www.emn.lv

Darba autors:

Stanislavs Lopatinskis, Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkta eksperts

Ilva Ieviņa, Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkta koordinatore

Eksperti:

Ina Vorpa, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Juridiskās nodaļas vadītāja vietniece

Sanda Cielēna, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Personu statusa kontroles nodaļas vadītāja.

Projekts tika finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu. Šī publikācija atspoguļo vienīgi autoru uzskatus, un Eiropas Komisijai nevar uzlikt atbildību par tajā ietvertās informācijas jebkuru iespējamo izlietojumu.

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienības Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds

Saturs

EMT izpētes darba izstrādes pamatojums 3
Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkta sagatavotā ziņojuma kopsavilkums 5
Pilsonības iegūšanas veidi 6
Naturalizācija 10
Pilsonības iegūšanā iesaistītās iestādes 15
Dubultpilsonība 15
Pilsonība un integrācija 16
Statistika: trešo valstu pilsoņi, kas ieguva pilsonību no 2016.g. līdz 2018.g. 17

Eiropas migrācijas tīkls 2019.gadā izstrādāja izpētes darbu par trešo valstu pilsoņu iespējām iegūt pilsonību Eiropas Savienībā. Šī izpētes darba izstrādes vajadzībām Eiropas migrācijas tīkla kontaktpunkti sagatavoja informāciju saskaņā ar vienotu anketu. 2020.gada jūnijā ir publicēta izpētes darba "Pathways to Citizenship for Third – country nationals in the European Union" sintēze angļu valodā.

EMT izpētes darba izstrādes pamatojums

Eiropas migrācijas tīkla izpētes darbs "Pathways to citizenship for third-country nationals in the EU" tika izstrādāts, izmantojot Eiropas Savienības dalībvalstu Eiropas migrācijas tīklu kontaktpunktu iesniegto informāciju par pilsonības iegūšanas iespējām savās valstīs. Izpētes darbā sniegts salīdzinošs pārskats par migrantu no trešām valstīm piekļuvi valsts pilsonībai, izmantojot naturalizāciju ES dalībvalstīs. Tajā ir iekļauta arī informācija par COVID-19 pandēmijas ietekmi uz pilsonības pieteikumu apstrādi.

Eiropas Konvencija par pilsonību, kas parakstīta 1997. gadā, nosaka principus un noteikumus attiecībā uz pilsonības iegūšanu un zaudēšanu, kā arī dubultpilsonības piešķiršanu. Līdz šim konvenciju ir parakstījušas 20 dalībvalstis, savukārt 13 ES dalībvalstis to ir ratificējušas. Lai gan pilsonības piešķiršana ir dalībvalstu prerogatīva, valsts noteikumi ir jāīsteno, pienācīgi ievērojot ES tiesību aktus. Tas ir īpaši svarīgi, jo Savienības pilsonības noteikšana ar Māstrihtas līgumu 1992. gadā piešķīra vairākas tiesības un privilēģijas visām personām, kas ir kādas ES dalībvalsts pilsoņi. Izpētes darbā ir pārbaudīti un salīdzināti dalībvalstīs spēkā esošie dažādie noteikumi, jo Savienības pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties nozīmē, ka vienas valsts lēmums par pilsonības piešķiršanu var ietekmēt arī visas pārējās dalībvalstis. Pilsonības iegūšana pēdējo gadu laikā daudzās dalībvalstīs ir bijusi diskutējams temats, ko nosaka nepieciešamība integrēt migrantus. Lai gan pēdējo gadu laikā jaunu migrantu skaits, kas ieradušies ES, ir palielinājies, ES dalībvalsts pilsonību saņēmušo personu skaits ir samazinājies.

Integrācija, iegūstot pilsonību, pēdējo gadu laikā ir kļuvusi par svarīgu jautājumu daudzās ES dalībvalstīs, jo jaunu migrantu skaits, kas ierodas ES, ir palielinājies. Izpētes darbā konstatēts, ka dalībvalstis uzskata pilsonību par integrācijas procesa kulmināciju vai integrācijas procesa veicinātāju. Tomēr lielākajā daļā dalībvalstu trešo valstu pilsoņi netiek aktīvi mudināti pieteikties pilsonībai.

Laikposmā no 2014. līdz 2018. gadam kopumā samazinājās to personu skaits, kurām piešķirta ES 28 dalībvalstu pilsonība. Laika gaitā pilsonības iegūšanas politika ir attīstījusies dažādos virzienos, un dalībvalstis ziņo par tendencēm, kas padara piekļuvi pilsonībai gan liberālāku, gan ierobežojošāku. 2019. gadā ir pieņemtas politikas, lai veicinātu integrāciju un pielāgotos sabiedrības pārmaiņām, piemēram, virzībā uz dzimumu līdztiesības uzlabošanu (Zviedrija, Somija) un sociālo iekļaušanu (Malta), vai risinātu jautājumus, kas saistīti ar vēsturiskajiem apstākļiem (Austrija) un ģimenes saitēm (Vācija, Grieķija, Portugāle, Luksemburga). Savukārt ierobežojošāki pasākumi ir ieviesti, lai aizsargātu valsts drošību, piemēram, Vācijā, Somijā un Portugālē.

Biežākie pilsonības iegūšanas veidi ir naturalizācija vispārējā kārtībā, speciālā naturalizācija un pilsonības iegūšana pēc dzimšanas. Visas dalībvalstis piedāvā iespēju iegūt pilsonību, izmantojot naturalizāciju vispārējā kārtībā, lai gan noteikumi dažādās

valstīs atšķiras. Piemēram, pilsonības vai integrācijas tests ir daļa no pieteikuma procedūras gandrīz pusē dalībvalstu. Vairumā dalībvalstu ir pieejamas īpašas naturalizācijas procedūras, un tajās var iekļaut tādus iemeslus kā ārkārtas nopelni vai ieguvums valstij vai zaudētās pilsonības atgūšana.

COVID-19 pandēmijas ierobežošanas pasākumi kavēja pilsonības pieteikumu apstrādi. Deviņas dalībvalstis ziņoja par pilnīgu pakalpojumu apturēšanu vai vismaz kavēšanos, un vairums dalībvalstu ir atcēlušas vai atlikušas mutiskās pārsūdzības uzklausīšanas tiesas slēgšanas dēļ.

Izpētes darbs aptver trešo valstu pilsoņu kategoriju, kas ieceļojuši ES kā pirmās paaudzes ("jaunie migranti") un tādējādi izslēdz otrās un trešās paaudzes migrantus. Nav iekļauti ES pilsoņi, kas iegūst citas ES dalībvalsts pilsonību. ES dalībvalsts pilsonības iegūšana personām, kas dzīvo trešā valstī, arī neietilpst šā izpētes darba tvērumā.

Turpmākajās sadaļās piedāvājam iepazīties ar Eiropas Migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkta ziņojumu izpētes darbam.

Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkta sagatavotā ziņojuma kopsavilkums[1]

Pilsonības iegūšanas procedūru nosaka šādi Ministru kabineta noteikumi:

- Ministru kabineta 2013.gada 24.septembra noteikumi Nr.973 "Noteikumi par latviešu valodas prasmes un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta, Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanas pārbaudi";
- Ministru kabineta 2013.gada 24.novembra noteikumi Nr.1001 "Naturalizācijas iesnieguma pieņemšanas un izskatīšanas kārtība";
- Ministru Kabineta 2013.gada 12.novembra noteikumi Nr.1315 "Kārtība, kādā personas svinīgā ceremonijā dod un paraksta solījumu par uzticību Latvijas Republikai";
- Ministru Kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumi Nr.849 "Noteikumi par valsts nodevu naturalizācijas iesnieguma iesniegšanai".

Latvijas Satversme veido ietvaru, kas nosaka Latvijas pilsoņa tiesības. Savukārt pilsonības iegūšanas veidus, kā arī citus pilsonības jautājumus regulē Pilsonības likums. Pēdējie grozījumi Pilsonības likumā stājās spēkā 01.10.2013. Attiecībā uz izpētes darba mērķa grupu tie ietekmēja bezvalstnieku un viņu bērnu naturalizāciju. Attiecībā uz bezvalstniekiem tika noteikts, ka bērns, kurš dzimis Latvijas bezvalstnieku ģimenē, var tikt reģistrēts par Latvijas pilsoni vienlaicīgi ar dzimšanas fakta reģistrāciju dzimtsarakstu nodaļā. Kopumā grozījumi bija saistīti ar nepieciešamību pieaugošas mobilitātes apstākļos saglabāt Latvijas pilsoņu kopumu atbilstoši Latvijas valsts politiskajiem mērķiem un interesēm. Tika atļauta dubultpilsonība ar ES, NATO, EBTA dalībvalstīm, kā arī ar Austrāliju, Brazīliju un Jaunzēlandi.

EMT SINTĒZES ZIŅOJUMS

Igaunijā, Lietuvā un Latvijā vairums pilsonības ieguvēju bija Krievijas un Baltkrievijas pilsoņi. Latvijā otro lielāko pilsonības saņēmēju grupu pārstāvēja ASV pilsoņi.

Vecuma grupu ziņā pilsonība Eiropas Savienībā 2018. gadā visvairāk tika piešķirta personām vecumā no 15 līdz 49 gadiem, ar vidējo vecumu 31 gads. Tomēr Igaunijā, Somijā un Latvijā visbiežākie pilsonības ieguvēji bija bērni vecumā līdz 9 gadiem. Visās dalībvalstīs, izņemot Luksemburgu, pilsonības iegūšanas gadījumu skaits ievērojami samazinājās personām vecumā pēc 50 gadiem.

[1] Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkta nacionālā ziņojuma izstrādē piedalījās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes eksperti. Kopsavilkumā izmantotas atsauces uz Eiropas migrācijas tīkla izstrādāto sintēzes ziņojumu.

Latvija ir parakstījusi un ratificējusi ANO 1961.gada Konvenciju par bezvalstnieku skaita samazināšanu. Bezvalstniekiem Latvijā ir iespēja naturalizēties un 2018.gadā pilsonību naturalizācijas kārtībā ieguva 5 bezvalstnieki. Kopumā Latvijā uz 2019.gada 1.jūliju ir 171 bezvalstnieks, kas ir 0,0082% no visiem iedzīvotājiem. Savukārt 1997.gada Eiropas Padomes konvenciju par pilsonību Latvija 2001.gadā ir parakstījusi, tomēr to nav ratificējusi.

Pilsonības iegūšanas veidi

Latvijā eksistē vairāki pilsonības iegūšanas veidi, tajā skaitā naturalizācija. 2018.gadā tikai 103 trešo valstu pilsoņi ieguva Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā, galvenokārt tie bija Krievijas pilsoņi.

Pilsonības iegūšana Latvijā balstās uz *ius sanguinis* un *ius soli* principiem.

Ius sanguinis - personas pilsonības noteikšana, pamatojoties uz viņu vecāku (vai viena vecāka vai viena konkrēta vecāka) pilsonību, mērķa personas dzimšanas brīdī un mērķa personas pilsonības iegūšanas brīdī (šie notikumi ir atšķirīgi laikā gadījumos, kad tiek veikta pilsonības iegūšana pēc dzimšanas).[2] Šo principu piemēro visas ES dalībvalstis.	**Persona tiek reģistrēta par Latvijas pilsoni, ja tā atbilst vienam no minētajiem nosacījumiem**: • Latvijas pilsonis ir persona, kas ir pēcnācējs personai, kas bija Latvijas pilsonis 1940.gada 17.jūnijā vai šādas personas pēcnācējs, kurš dzimis līdz 2014.gada 1.oktobrim. Šādai personai jāiesniedz apliecinājums tam, ka laikā no 1940.gada 17.jūnija līdz 1990.gada 4.maijam šī persona vai tās priekštecis atstājis Latviju, glābdamies no PSRS vai Vācijas okupācijas režīma vai ticis deportēts un minēto iemeslu dēļ līdz 1990.gada 4.maijam nav atgriezies Latvijā uz pastāvīgu dzīvi ; • Latvijas pilsonis ir persona, kuras dzimšanas brīdī abi tās vecāki ir Latvijas pilsoņi vai viens no viņiem ir Latvijas pilsonis; • Latvijas pilsonis ir latvietis vai līvs, kurš Latvijā apliecinājis:

[2] Tulkojums no EMT Migrācijas un patvēruma vārdnīcas 6.versijas, pieejama: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/ius-sanguinis_en

	a) ka viņa priekštecis 1881.gadā vai vēlāk pastāvīgi dzīvoja Latvijas teritorijā, kāda tā pastāvēja līdz 1940.gada 17.jūnijam, b) savu latviešu valodas prasmi saskaņā ar šā likuma 20.pantu vai no latviešu valodas prasmes pārbaudes ir atbrīvots saskaņā ar šā likuma 21.pantu, c) savu piederību pie valstsnācijas (latviešiem) vai autohtoniem (līviem), iesniedzot dokumentāru apstiprinājumu tam, ka viņš vai vismaz viens no viņa vecākiem vai vecvecākiem ir piederīgs pie valstsnācijas vai autohtoniem, vai arī paskaidrojumu tam, kādēļ šādu apstiprinājumu nav iespējams iesniegt, un minētā apstiprinājuma vietā iesniedzis citus apliecinājumus. Šo apstiprinājumu var aizstāt ar apliecinājumu par piederību pie latviešu kopienas savā dzīvesvietā ārpus Latvijas (Pilsonības likuma 2.panta pirmās daļas 3.punkts).
Ius soli[3] balstīts uz "principu, ka personas pilsonība tiek noteikta, pamatojoties uz viņu izcelsmes valsti" conditional ius soli - nosacīts ius soli: pamatojoties uz noteiktiem nosacījumiem, piemēram, minimālo	**Par Latvijas pilsoni tiek atzīta persona, ja tā atbilst vienam no šiem nosacījumiem:** • Latvijas pilsonis ir bērns, kurš ir atrasts Latvijas teritorijā un kura vecāki nav zināmi, vai cits bez vecāku gādības palicis bērns, kurš Latvijā atrodas ārpusģimenes aprūpē, izņemot bērnu, kura vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības;

[3] Saskaņā ar šī EMT izpētes darba specifikācijā norādīto *Ius soli* balstīts uz "principu, ka personas pilsonība tiek noteikta, pamatojoties uz viņu izcelsmes valsti". Dažādas *ius soli* kategorijas ir definētas šādi:

- bezierunu *ius soli*: uz dzimšanas pamata. Pilsonība automātiski tiek piešķirta tiem, kas dzimuši valstī, neatkarīgi no jebkādiem citiem nosacījumiem;
- nosacīts *ius soli*: pamatojoties uz noteiktiem nosacījumiem, piemēram, minimālo uzturēšanās laiku vecāku valstī;
- automātisks *double ius soli*: pamatojoties uz vecāku dzimšanas valsti. Ja vismaz viens no vecākiem ir dzimis arī šajā valstī, viņš var automātiski iegūt pilsonību pēc dzimšanas;
- nosacīts *double ius soli*: pamatojoties uz noteiktiem nosacījumiem un vecāku dzimšanu valstī. Ja vismaz viens no vecākiem ir dzimis valstī un ir dzimis saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem, piemēram, vecāku minimālais uzturēšanās laiks, tad ārvalstnieki var iegūt pilsonību pēc bērna piedzimšanas.

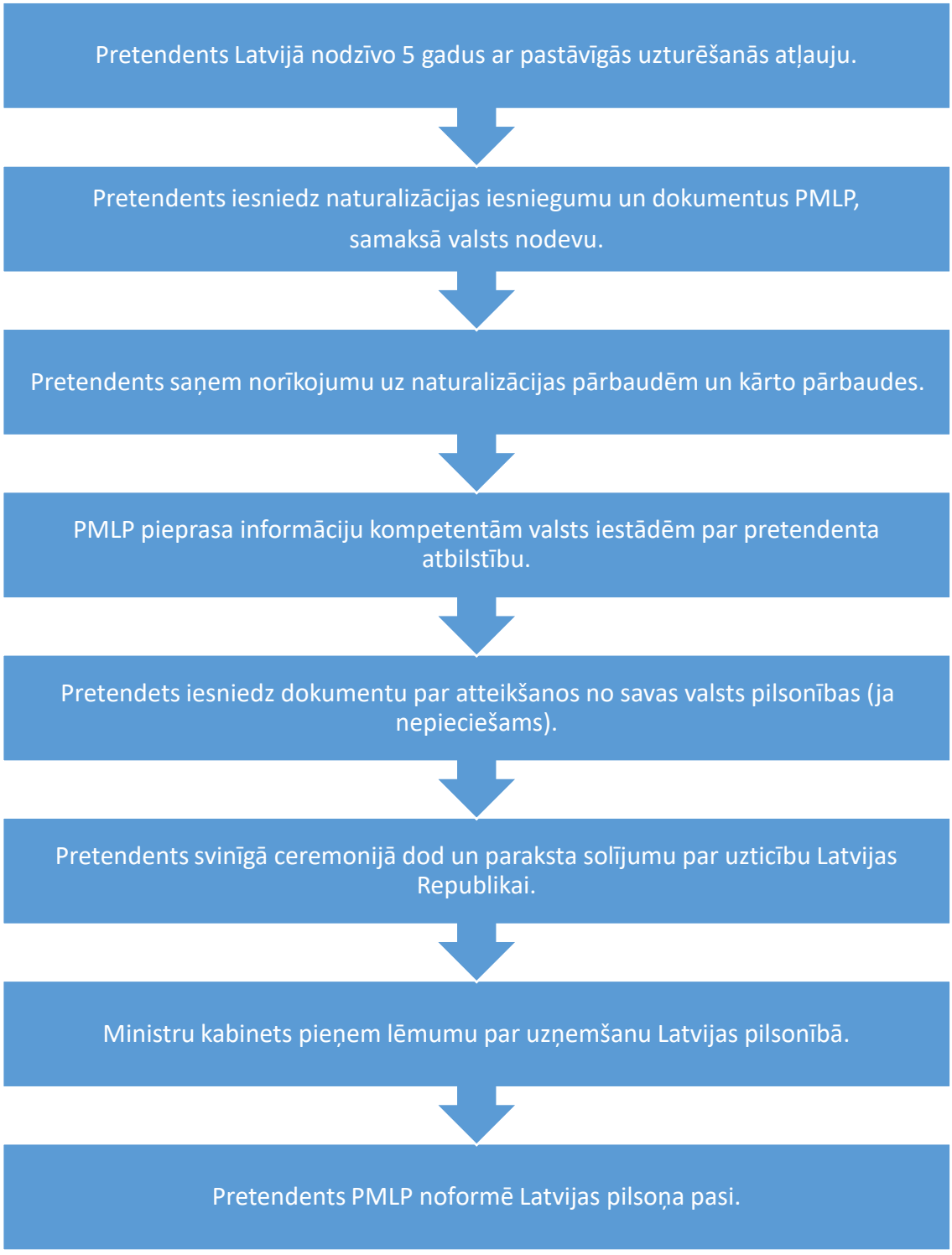
uzturēšanās laiku vecāku valstī.[4] Šo principu piemēro visas ES dalībvalstis, izņemot AT, CY, EE, EL, IT, SK.	• Latvijas pilsonis ir bārenis, kurš Latvijā atrodas ārpusģimenes aprūpē; • Bērns, kurš dzimis Latvijā pēc 1991.gada 21.augusta, atzīstams par Latvijas pilsoni vienlaikus ar bērna dzimšanas fakta reģistrāciju, pamatojoties uz viena vecāka pausto gribu, ja vienlaikus pastāv šādi nosacījumi: 1) abi bērna vecāki ir bezvalstnieki; 2) šā vecāka pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā, bet, ja vecāks Latvijā ieradies pēc 1992.gada 1.jūlija, viņam ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja. • Ja iepriekš minētajā punktā minētajā gadījumā vecāki nav izteikuši vēlmi reģistrēt bērnu par Latvijas pilsoni, tad bērns atzīstams par Latvijas pilsoni līdz 15 gadu vecuma sasniegšanai, pamatojoties uz viena vecāka iesniegumu, ja vienlaikus pastāv šādi nosacījumi: 1) bērns pirms tam visu laiku bijis bezvalstnieks; 2) bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā; 3) abi bērna vecāki ir bezvalstnieki; 4) tā vecāka pastāvīgā dzīvesvieta, ar kuru kopā bērns dzīvo, ne mazāk kā pēdējos piecus gadus ir Latvijā (personai, kura Latvijā ieradusies pēc 1992.gada 1.jūlija, piecu gadu termiņš tiek skaitīts no pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanas dienas). • Ja iepriekš minētajos divos punktos minētajos gadījumos vecāki nav izteikuši vēlmi reģistrēt bērnu par Latvijas pilsoni, bērns atzīstams par Latvijas pilsoni pēc 15 gadu vecuma sasniegšanas, pamatojoties uz viņa iesniegumu, ja vienlaikus pastāv šādi nosacījumi: 1) abi viņa vecāki ir bezvalstnieki; 2) viņa pastāvīgā dzīvesvieta ne mazāk kā pēdējos piecus gadus līdz iesnieguma iesniegšanai ir Latvijā; 3) uz viņu neattiecas šā likuma Pilsonības likuma naturalizācijas ierobežojumi;

[4] Tulkojums no EMT Migrācijas un patvēruma vārdnīcas 6.versijas, pieejama: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/ius-soli_en

	4) viņš nav notiesāts par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu Latvijā vai kādā citā valstī, kur izdarītais noziegums arī Latvijā kvalificējams kā smags vai sevišķi smags. Šis nosacījums neattiecas uz personu, kura notiesāta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu ārvalstī, ja Ministru kabineta noteiktajā kārtībā atzīts, ka attiecībā uz šo personu notiesājošs spriedums ticis pieņemts, neievērojot taisnīgas tiesas vai soda samērīguma principu; 5) viņš apliecina savu latviešu valodas prasmi saskaņā ar šā likuma 20.pantu vai iesniedz kādu no šā likuma 21.pantā minētajiem dokumentiem (Pilsonības likuma 3.1panta trešā daļa).
ius soli un *sanguinis*	Par Latvijas pilsoni saskaņā ar Pilsonības likumu var reģistrēties sieviete, kuras pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā un kura saskaņā ar 1919.gada 23.augusta Likumu par pavalstniecību bija zaudējusi Latvijas pavalstniecību, un viņas pēcnācējs, ja viņa vai viņš reģistrējies likumā noteiktajā kārtībā.
cits	Persona, kura saskaņā ar Pilsonības likuma redakciju, kāda bija spēkā no 1998.gada 10.novembra līdz 2013.gada 1.oktobrim, sākusi pamatizglītības vai vispārējās vidējās izglītības ieguvi latviešu valodā, saglabā tiesības reģistrēties par Latvijas pilsoni divus gadus pēc pilnas pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības vai profesionālās vidējās izglītības programmu apgūšanas latviešu valodā.

Naturalizācija

Jebkura persona, kura atbilst Pilsonības likumā noteiktajiem kritērijiem, var lūgt uzņemt viņu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā. Latvijas pilsonības iegūšanai naturalizācijas kārtībā personai, kārtojot pārbaudi, ir jāapliecina latviešu valodas prasme un Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta, Latvijas vēstures un kultūras pamatu zināšanas.

Trešās valsts pilsonis ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju, kurš pēdējos 5 gadus pastāvīgi uzturējies Latvijā, ir tiesīgs iesniegt naturalizācijas iesniegumu. Tas nozīmē, ka faktiski Latvijā ir jānodzīvo 10 gadi, jo pastāvīgās uzturēšanās atļauja tiek izsniegta tikai pēc tam, kad Latvijā nodzīvoti pieci gadi ar termiņa uzturēšanās atļauju. Personām, kurām tiek piešķirts bēgļa statuss, vienlaikus tiek piešķirtas pastāvīgās uzturēšanās tiesības, tātad personai ar bēgļa statusu ir tiesības naturalizēties pēc pieciem gadiem. Iedzīvotāju reģistrā jābūt iekļautām ziņām par personas deklarēto dzīvesvietu. Uzturēšanos Latvijā var pierādīt ar vienu vai vairākiem dokumentiem (ja viens dokuments sedz visu 5 gadu periodu, pietiek ar vienu), piemēram, izziņa par nodarbinātību, izziņa no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras par pabalsta saņemšanu, izziņa no mācību iestādes, izziņa no Valsts ieņēmumu dienesta par saimniecisko darbību, pašvaldības amatpersonas apliecinājums par personas faktisko dzīvesvietu, citi dokumenti, kas apliecina, ka persona noteiktajā laika periodā Latvijā veikusi jebkāda veida darījumus, saimnieciskas vai finansiālas darbības. Piecu gadu laikā kopskaitā ir pieļaujams 12 mēnešu pārtraukums, kas nedrīkst būt pēdējā gadā pirms naturalizācijas iesnieguma iesniegšanas. Jāuzrāda arī pase, personas apliecība vai uzturēšanās atļauja.

Vienlaikus pastāv ierobežojumi, kas liedz pretendēt uz pilsonību, piemēram, ja personai ir krimināLsodāmība, kas nav dzēsta, persona rada draudus Latvijas valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai, persona dienējusi noteiktu citu valstu militārajā dienestā vai izlūkdienestā.

EMT SINTĒZES ZIŅOJUMS

12 Eiropas Savienības dalībvalstīs – Austrijā, Bulgārijā, Čehijā, Francijā, Horvātijā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Luksemburgā, Nīderlandē, Spānijā un Vācijā pilsonības pretendentiem ir jākārto pilsonības vai integrācijas tests. Visbiežāk testi tiek veidoti, lai pārbaudītu zināšanas par valsts politisko iekārtu, vēsturi, kultūru un vērtībām, kā arī tiesībām un pienākumiem. *Pathways to citizenship for third country nationals in the EU. EMN Synthesis report*

Naturalizācijas iesniegumu kopā ar dokumentiem jāiesniedz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē. COVID-19 noteikto ierobežojumu laikā dokumentu iesniegšana iespējama tikai attālināti. Jāsamaksā valsts nodeva 28.48 *euro* apmērā; skolēni, studenti, invalīdi, pensionāri, citas normatīvajos aktos noteiktas sociālās grupas maksā samazināto valsts nodevu – 4.27 *euro* apmērā. Pilsonības pretendentam ir jāpierāda ienākumu esamība, uzrādot vienu no minētajiem dokumentiem: izziņa no darba devēja par nodarbinātību, izziņa no bankas par pozitīvu konta atlikumu, izziņa no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras par pabalsta saņemšanu, izziņa no mācību iestādes par stipendijas saņemšanu.

Iesniedzot dokumentus, trešās valsts pilsonis saņem norīkojumu uz naturalizācijas pārbaudēm, ja viņam tās saskaņā ar Pilsonības likuma nosacījumiem ir jākārto. Persona pati var izvēlēties kādu no piedāvātajiem pārbaudes datumiem divu mēnešu laikā. Pārbaudes notiek regulāri Rīgā, Daugavpilī, Liepājā un Ventspilī. COVID-19 noteikto ierobežojumu laikā eksāmeni notika parastajā kārtībā, ievērojot piesardzības pasākumus.

Pamatojoties uz atzinumu, kas par katru pilsonības pretendentu tiek saņemts no Valsts policijas un citām kompetentām valsts iestādēm, pilsonības pretendentam var tikt atteikta naturalizācija, ja viņš/viņa ar savu uzvedību vai darbībām rada draudus Latvijas valsts un sabiedriskai drošībai, valsts demokrātiskajai konstitucionālajai iekārtai, valsts neatkarībai un teritoriālajai neaizskaramībai.

Bēgļiem nav nepieciešams iesniegt izziņu, kas apliecina, ka viņi nav krimināli sodīti savā pilsonības valstī, kā arī personai, kurai piešķirts bēgļa statuss, nav nepieciešams atteikties no savas valsts pilsonības. Personai ar alternatīvo statusu ir tiesības naturalizēties, izpildot Pilsonības likumā noteiktās prasības, tai skaitā, atsakoties no savas iepriekšējās valsts pilsonības.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk - Pārvalde) naturalizācijas procesā ir iestāde, kas izskata personu iesniegumus par uzņemšanu Latvijas pilsonībā.

Personai ir jākārto latviešu valodas[5], Latvijas vēstures, kultūrvēstures, Satversmes pamatnoteikumu zināšanu tests, kā arī jāzina Latvijas valsts himna. Pilsonības pretendentam pārbaudes sekmīgai nokārtošanai jāpierāda latviešu valodas prasme atbilstoši B1 līmenim[6]. Valodas pārbaude notiek divus mēnešus pēc Latvijas pilsonības iegūšanai nepieciešamo dokumentu iesniegšanas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē. Valodas prasmes pārbaude notiek Pārvaldes noteiktajā vietā un laikā.

Valodas pārbaudi nodrošina un īsteno Pārvaldes speciāli pilnvarotas amatpersonas ar atbilstošu izglītību un prasmēm. Latviešu valodas prasmes pārbaude sastāv no četrām daļām: lasīšanas, klausīšanās, rakstīšanas un runas (intervijas) prasmes pārbaudes. Pārbaudes pamatā ir starptautiski atzīts valodas pārbaudes modelis. 1998.gadā Eiropas Padomes eksperti atzina, ka valodas prasmes pārbaudes modelis atbilst Eiropas Padomes prasībām - valodas prasmes līmeņu sistēmai, uzdevumu veidiem, testiem un prasmju vērtēšanai, kā arī pilnībā atbilst Pilsonības likumā noteikto valodas prasmju pārbaudei. 2007.gadā Eiropas valodas prasmes pārbaudītāju asociācijas (ALTE) pārstāvji, veicot latviešu valodas prasmes pārbaudes modeļa un ar to saistīto normatīvo aktu analīzi, atzīmēja, ka pārbaude atbilst Eiropas Padomes noteiktajam sliekšņa līmenim un Pilsonības likumā noteiktajām prasībām.

---

[5] Personas, kuras pēdējo 5 gadu laikā pirms naturalizācijas iesnieguma iesniegšanas Latvijā ir ieguvušas augstāko izglītību latviešu valodā vai nokārtojušas centralizēto latviešu valodas eksāmenu skolā, tiek atbrīvotas no latviešu valodas pārbaudes. No latviešu valodas pārbaudes tiek atbrīvotas arī personas, kuras ieguvušas pamatizglītību latviešu valodā, apgūstot tajā vairāk nekā pusi no pamatizglītības programmas.

[6] 2009. gada 1. septembra Ministru Kabineta noteikumi Nr.733 "Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu, valsts valodas pārbaudes kārtību un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi", Latvijas Vēstnesis 110. – "17.3. vidējā līmeņa 1.pakāpe (B1) – persona spēj risināt vienkāršu dialogu par sadzīves un viņai zināmām profesionālām tēmām, īsi formulēt savu viedokli, lasa un saprot vienkārša satura dažādas tematikas tekstus, spēj uzrakstīt tipveida dokumentus (piemēram, iesniegumus, pilnvaras, aktus), kā arī vienkāršus tekstus par sadzīves vai ar personas darbu saistītām tēmām, uztver un saprot dabiskā tempā runātus vienkāršas struktūras tekstus par profesionālām vai sadzīves tēmām".

Testa jautājumu tematiku izstrādājusi Pārvaldes ekspertu darba grupa sadarbībā ar vēsturniekiem. Tika piesaistīti arī speciālisti no citām Eiropas Savienības dalībvalstīm, lai vēstures jautājumu loks atbilstu Eiropas valstīs vispārpieņemtajām prasībām un praksei šajā jomā. Testa jautājumi tika saskaņoti ar Latvijas Republikas Valsts izglītības satura centru.

Pēc veiksmīgas pārbaužu nokārtošanas Pārvalde veic pieprasījumus par pretendentu kompetentajām valsts iestādēm par viņa atbilstību Pilsonības likumā noteiktajām prasībām. Atbildes saņemšana parasti aizņem laiku līdz vienam mēnesim, atsevišķos, retos gadījumos atbildes jāgaida līdz sešiem mēnešiem. Ja visi atzinumi ir pozitīvi, bet pretendentam ir tāda citas valsts pilsonība, ar kuru nevar izveidoties dubultpilsonība[7], Pārvalde izsniedz garantijas vēstuli pretendentam, kas ir jāiesniedz izcelsmes valstī, ka personai tiek garantēta uzņemšana Latvijas pilsonībā pēc tam, kad persona izstāsies no iepriekšējās valsts pilsonības.

Pēc veiksmīgas pārbaužu nokārtošanas naturalizācijas iesniegums tiek izskatīts viena gada laikā. Ja persona atbilst visiem naturalizācijas nosacījumiem, Pārvalde pieņem lēmumu par personas iekļaušanu Ministru kabineta rīkojuma projektā un iesniedz to Ministru kabinetam. Ministru kabinets pieņem galīgo lēmumu. Pārvaldes lēmums par naturalizācijas atteikumu ir pārsūdzams tiesā, savukārt Ministru kabineta lēmums ir politisks lēmums un nav pārsūdzams. Katram pilsonības pretendentam svinīgā ceremonijā ir jādod un jāparaksta solījums par uzticību Latvijas Republikai. Dodot solījumu par uzticību Latvijas Republikai, pilsonības pretendents apsola būt uzticīgs un lojāls valstij, godprātīgi pildīt likumus un Satversmi, aizstāvēt valsts neatkarību, stiprināt valsts valodu, dzīvot godīgi un strādāt, lai vairotu Latvijas valsts un tautas labklājību. Apliecina, ka rīcība nebūs vērsta pret Latviju kā neatkarīgu un demokrātisku valsti. Solījuma došana svinīgā ceremonijā ir obligāts naturalizācijas priekšnoteikums.

Pārvalde sagatavo pilsonības pretendentu sarakstu – Ministru kabineta rīkojuma par uzņemšanu Latvijas pilsonībā projektu nosūtīšanai Ministru kabinetam, kurš pieņem gala lēmumu par uzņemšanu Latvijas pilsonībā. Ministru kabineta rīkojums stājās spēkā pēc 2 nedēļām no parakstīšanas brīža.

EMT SINTĒZES ZIŅOJUMS

Somija, Latvija un Polija nosaka ierobežojumus trešo valstu pilsoņiem, kuriem ir dubultpilsonība. Somijā personas ar dubultpilsonību nevar iecelt noteiktos sabiedriskos un militāros amatos, lai neapdraudētu valsts un sabiedrisko drošību, ārējās attiecības vai militāro dienestu dalībvalstī. Līdzīgi arī Latvijā un Polijā noteiktos amatos saistībā ar valsts drošības jautājumiem var pieprasīt atteikšanos no citas valsts pilsonības.

Pathways to citizenship for third country nationals in the EU. EMN Synthesis report

[7] 2013.gadā bija pēdējās izmaiņas Pilsonības likumā, kas atļāva dubultpilsonību ar ES, NATO, EBTA dalībvalstīm, kā arī Austrāliju, Brazīliju un Jaunzēlandi. Citu valstu pilsoņiem ir jāatsakās no savas valsts pilsonības, lai kļūtu par Latvijas pilsoni.

Pretendents saņem rakstisku informāciju par uzņemšanu pilsonībā un var jebkurā Pārvaldes teritoriālajā nodaļā noformēt Latvijas pilsoņa pasi divu darba dienu laikā.

Personām, kurām Latvijā noteikta invaliditāte, ir paredzēti dažādi atvieglojumi naturalizācijas procesā, piemēram, I grupas invalīdi tiek atbrīvoti no naturalizācijas pārbaudēm un nodevas. Citos gadījumos atvieglojumu apjoms atkarīgs no invaliditātes grupas un diagnozes. Invaliditātei jābūt piešķirtai Latvijā. Personas, kas sasniegušas 65 gadu vecumu, tiek atbrīvotas no latviešu valodas pārbaudes rakstu daļas, kārto tikai runas prasmes (interviju) pārbaudi. Pensionāri maksā samazinātu valsts nodevu par naturalizāciju.

Ja viens no vecākiem ir ieguvis Latvijas pilsonību naturalizējoties, pēc šī vecāka lūguma Latvijas pilsonību iegūst arī šīs personas bērni līdz 15 gadu vecumam, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā.

Lai lūgtu uzņemt Latvijas pilsonībā bērnu, nepieciešams atsevišķs iesniegums, un jāiesniedz dokuments par bērna pastāvīgo dzīvesvietu Latvijā (piemēram, izziņa no skolas vai bērnudārza). Bērnam būs nepieciešams arī atteikties no savas valsts pilsonības, ja ar viņa pilsonības valsti nevar izveidoties dubultpilsonība.

Nacionālā ziņojuma izstrādē iesaistītie eksperti norāda šādus biežākos iemeslus, kādēļ tiek pieņemts lēmums noraidīt naturalizācijas pieteikumu:

1. Neierašanās uz pārbaudēm;
2. Pārbaudes nenokārtošana;
3. Krimināsodāmība, kas nav dzēsta;
4. Nevar pierādīt pastāvīgu dzīvesvietu Latvijā;
5. Persona nav atteikusies no iepriekšējās valsts pilsonības.

Pārvalde regulāri rīko informatīvās dienas pilsonības pretendentiem (katru mēnesi). Šo informācijas dienu laikā ir iespējams saņemt informāciju par naturalizācijas procesu, kārtot izmēģinājuma pārbaudes.

Papildus informācija par naturalizāciju ir pieejama Pārvaldes mājaslapā latviešu, angļu un krievu valodās.

Vietējās pašvaldības, piemēram, Rīga, Jūrmala un Jelgava rīko latviešu valodas kursus, kuru mērķis ir sagatavot personu naturalizācijas procesam, taču pretendentu sagatavošana nav noteikta likumā kā prasība valstij.

Pilsonības iegūšanā iesaistītās iestādes

Pārvalde – pieņem naturalizācijas iesniegumu un izskata dokumentus, nodrošina naturalizācijas pārbaudes (eksāmenu), kā arī svinīgā solījuma došanas ceremoniju norisi, sagatavo Ministru kabineta rīkojuma par uzņemšanu Latvijas pilsonībā projektu un nosūta to Ministru kabinetam;

Pārvalde par katru pilsonības pretendentu pieprasa informāciju no vairākām kompetentām valsts iestādēm (piemēram, Valsts policijas, Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, Valsts ieņēmumu dienesta) par atbilstību Pilsonības likumā noteiktajām prasībām. Informācija tiek sniegta rakstiski. Visas kompetentās iestādes ir noteiktas Ministru kabineta noteikumos, kas izdoti saskaņā ar Pilsonības likumā noteikto deleģējumu;

Ministru kabinets – pieņem lēmumu par uzņemšanu Latvijas pilsonībā.

Dubultpilsonība

Ja pilsonības pretendents nav ES, NATO, EBTA dalībvalsts, kā arī ar Austrālijas, Brazīlijas vai Jaunzēlandes pilsonis, viņa pienākums ir atteikties no iepriekšējās valsts pilsonības. Pirms pretendents tiek uzņemts Latvijas pilsonībā, viņa pienākums ir iesniegt savas valsts kompetentās iestādes izdotu dokumentu par atteikšanos no pilsonības. Dubultpilsonība ir pieļaujama, ja pilsonības pretendents ir ES, NATO, EBTA dalībvalsts, kā arī Austrālijas, Brazīlijas vai Jaunzēlandes pilsonis. Tāpat arī bēglim nav jāatsakās no savas valsts pilsonības.

Attiecībā uz konkrētiem amatiem, kas saistīti ar valsts drošības jautājumiem, var būt prasība atteikties no citas valsts pilsonības.

Pilsonība un integrācija

Latvijā par integrāciju atbildīga ir Kultūras ministrija, kas īsteno integrācijas pasākumus trešo valstu pilsoņiem "Par Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas īstenošanas" plāna ietvaros, kas ir paredzēts līdz 2020.gadam. Integrācijas pasākumi galvenokārt ir vērsti uz trešo valstu pilsoņiem, kuri Latvijā uzturas ar termiņuzturēšanās atļaujām un pastāvīgās uzturēšanās atļaujām. Integrācijas beidzamais posms ir naturalizācija un pilsonības iegūšana. Informāciju par naturalizācijas iespējām sniedz Pārvalde.

2018.gadā ir apstiprināts plāns "Par Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas īstenošanu", ko paredzēts īstenot 2019.-2020.gadā. Plāns ir turpinājums iepriekšējā perioda plānam, kas tika izstrādāts 2012.gadā un tā pasākumi tika īstenoti līdz 2018.gadam. Plānā tiek izcelti dažādi pasākumi trešo valstu pilsoņu integrācijā, piemēram, dalība pilsoniskajā dzīvē, sociālās atstumtības risku mazināšana, valodas un kultūrtelpas pieejamība, kā arī piederības sajūta Latvijas valstij. Plāns izceļ arī to, ka Latvijas valstij ir jāturpina sniegt informācija par pilsonības iegūšanas iespējām, tajā skaitā naturalizāciju. Kaut arī plānā tas netiek tieši pateikts, tomēr naturalizācija tiek uzskatīta par būtisku integrācijas posmu, kas nozīmē, ka trešās valsts pilsonim ir pietiekošas valodas zināšanas, viņš/viņa ir veiksmīgi iekļāvies/-usies darba tirgū, kā arī piedalās pilsoniskajā un kultūras dzīvē tādā līmenī, ka var bez grūtībām komunicēt ar Latvijas pilsoņiem.

Latvijā pētījumi par trešo valstu pilsoņu integrāciju ir vērsti uz attieksmes vērtējumiem attiecībā uz iekļaušanu dažādās dzīves sfērās, piemēram, katrus divus gadus tiek atjaunots fokusa grupu pētījums par trešo valstu pilsoņu situāciju Latvijā. Pēdējais šāds pētījums tika veikts 2017.gadā – "Trešo valstu pilsoņu situācijas izpēte Latvijā 2017.gadā". Tomēr šajos pētījumos uzmanība netiek vērsta uz trešo valstu pilsoņu integrāciju pēc pilsonības iegūšanas, bet gan pirms naturalizācijas.

Atšķirībā no trešo valstu pilsoņiem, kuri Latvijā uzturas ar uzturēšanās atļaujām, Latvijas pilsoņi ir tiesīgi piedalīties parlamenta, pašvaldību un Eiropas parlamenta vēlēšanās. ES pilsoņi, kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja, ir tiesīgi piedalīties pašvaldību vēlēšanās.

Trešo valstu pilsoņi, kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja, nevar piedalīties vēlēšanās. Citu valstu pilsoņiem ir noteikti ierobežojumi konkrētu amatu ieņemšanā. Trešo valstu pilsoņi ar pastāvīgajām uzturēšanās atļaujām ir tiesīgi strādāt bez ierobežojumiem, tomēr pastāv amatu kategorijas, kur var strādāt tikai Latvijas pilsoņi.

Latvijā ir parlamenta vēlēšanas, pašvaldību vēlēšanas un Eiropas Parlamenta vēlēšanas. Trešo valstu pilsoņiem nav tiesību balsot un būt ievēlētiem minētajās institūcijās.

Statistika: trešo valstu pilsoņi, kas ieguva pilsonību no 2016.g. līdz 2018.g.

Pilsonības piešķiršanas veidi	2016			2017			2018		
	Kopā	Vīrieši	Sievietes	Kopā	Vīrieši	Sievietes	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Kopā	1654	845	809	1489	749	740	1399	710	689
Naturalizācija	100	48	52	93	46	47	104	46	58
Par īpašiem nopelniem	1	1	0	0	0	0	1	1	0
Reģistrēšana	1549	794	755	1389	701	688	1290	661	629
Pilsonības atjaunošana	4	2	2	7	2	5	4	2	2